

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра музеєзнавства, пам'яткознавства та інформаційно-аналітичної
діяльності

С. В. Чибирак

ЕКСПОЗИЦІЙНО-ВИСТАВКОВА РОБОТА МУЗЕЇВ

нормативний освітній компонент

підготовки бакалавра

галузь знань 02 «Культура і мистецтво»

спеціальність 027 «Музеєзнавство, пам'яткознавство»

освітня програма «Музейний менеджмент, культурний туризм»

Методичні рекомендації

Луцьк – 2023

УДК 069.5(072)

Ч-58

Рекомендовано до друку науково-методичною радою Волинського національного університету імені Лесі Українки (протокол № 1 від 27 вересня 2023 р.)

Рецензенти:

Білик В. А., кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії Волинського національного університету імені Лесі Українки

Мірошниченко-Гусак Л. А., заступник директора з наукової роботи Волинського краєзнавчого музею

Чибирак С. В.

Експозиційно-виставкова робота музеїв: методичні рекомендації / Світлана Вікторівна Чибирак. Луцьк, 2023. 50 с.

Методичні рекомендації містять силабус освітнього компонента, поділ навчального часу за темами, плани семінарських занять, рекомендації для підготовки семінарських занять, питання для самостійної роботи, тестові завдання, список літератури.

Рекомендовано здобувачам освіти галузі знань 02 «Культура і мистецтво» спеціальності 027 «Музеєзнавство, пам'яткознавство»

УДК 069.5(072)

Ч-58

© Чибирак С.В., 2023

ЗМІСТ

ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

АНОТАЦІЯ КУРСУ

КОМПЕТЕНЦІЇ

ЗМІСТ КУРСУ

СТРУКТУРА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

ПЛАНУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ТЕМИ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДО МОДУЛЬНОЇ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна/освітньо-наукова/освітньо-творча програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	02 Культура і мистецтво 027 Музеєзнавство, пам'яткознавство Музейний менеджмент, культурний туризм Бакалавр	Нормативна
Кількість годин / кредитів 120/4		Рік навчання <u> 2 </u>
		Семестр 4-ий
		Лекції 34 год.
		Практичні (семінарські) 34 год.
ІНДЗ: €		Самостійна робота 44 год.
	Консультації 8 год.	
	Форма контролю: екзамен	
Мова навчання – українська		Навчальний план 2020 р.

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Дисципліна «Експозиційно-виставкова робота музеїв» належить до переліку нормативних навчальних дисциплін і спрямована на: ознайомлення здобувачів вищої освіти із експозиційною та виставковою роботою музеїв; визначення ролі експозиційно-виставкової роботи в діяльності музейних закладів; знання основних етапів побудови експозиції в музеї, а саме: наукового, художнього та технічного проектування музейної експозиції; отримання практичних навичок створення музейної виставки та вміння будувати музейну комунікацію; знання способів використання експозиції для освіти (самоосвіти), виховання, організації вільного часу; розуміння ролі виставкової діяльності у музейній роботі.

Метою є комплексне узагальнення здобувачами вищої освіти теоретичних основ експозиційної та виставкової діяльності у музеї та застосування практичних знань та вмінь у професійній діяльності. Завдання: опанувати понятійний апарат та сутність експозиційної роботи музеїв; орієнтуватись у сучасних підходах та тенденціях експозиційно-виставкової діяльності музеїв; використовувати методику проектування та створення експозицій музеїв різного профілю; виявляти потреби відвідувача у виставці та визначати її актуальність на ринку культурних товарів та послуг; ознайомитись з інститутом кураторства та його особливостями в українському культурному просторі.

КОМПЕТЕНЦІЇ

До кінця вивчення освітнього компонента здобувачі освіти будуть компетентними у таких питаннях: понятійному апараті та сутності експозиційної роботи музеїв; у визначенні предмету експозиційної роботи музеїв; в сучасних підходах та тенденціях експозиційної та виставкової діяльності музеїв; організації виставкової роботи, методиці проектування та створення експозицій музеїв різного профілю; виявленні потреб відвідувача у виставці та її актуальності на ринку товарів та послуг у сфері культури; роль

інституту кураторства та його особливості в українському та світовому культурному просторі.

Результати навчання (компетентності). Загальні компетентності. ЗК 1. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. ЗК 5. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. ЗК 7. Цінування і повага різноманітності та мультикультурності. ЗК 8. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. ЗК 9. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань та взятих обов'язків. Спеціальні компетентності. СК 4. Здатність до експозиційної, науково-фондової, культурно-просвітницької діяльності на основі професійно-профільованих знань. СК 5. Здатність забезпечувати обслуговування відвідувачів. СК 8. Здатність забезпечувати ефективне використання та популяризацію об'єктів історико-культурної та природної спадщини відповідно до пам'яткоохоронного законодавства. СК 11. Комунікувати та співпрацювати з державними і громадськими організаціями, міжнародними музейними, пам'яткоохоронними та туристичними інституціями. СК 12. Здатність здійснювати дослідження попиту і пропозиції на ринку культурного туризму та формувати конкурентоздатний культурний продукт.

Програмні результати. ПР 12. Досліджувати та інтерпретувати історико-культурну інформацію музейних предметів, об'єктів культурної спадщини, природних пам'яток. ПР 13. Розробляти наукові концепції експозицій та виставок для музеїв, заповідників, інших закладів музейного типу. ПР 15. Формувати план культурно-освітньої роботи та організовувати заходи з популяризації музейних цінностей, об'єктів історико-культурної спадщини, природних пам'яток з врахуванням потреб різних верств населення.

ЗМІСТ КУРСУ

Змістовий модуль 1. Історія і теорія музейної експозиції.

Тема 1. «Експозиційно-виставкова робота музеїв» як навчальна дисципліна

Визначення поняття «експозиційно-виставкова робота». Предмет, об'єкт і завдання курсу. Основні поняття і категорії експозиційної діяльності музеїв: експозиція, предмет музейного значення, експонат, експозиційний комплекс, етикетка та ін. Класифікація виставок.

Тема 2. Етапи виникнення музейних експозицій.

Поява систематичних експозицій в кінці XVIII – першій половині XIX ст. була пов'язана з бурхливим розвитком процесу диференціації у сфері науки і створенням профільних музеїв. В кінці XIX – початку XX ст. в Західній Європі з'явилися перші експозиції, що складаються виключно з ансамблів. Елементи ландшафтного методу експонування у вигляді біогруп з'явилися в природно-наукових музеях в середині XIX ст. Першими в другій половині 1920-х рр. за тематичним, або комплексно-тематичним методом експонування стали розробляти історико-революційні музеї.

Тема 3. Принципи, прийоми і методи побудови експозицій

У вітчизняному музеєзнавстві традиційно виділяють такі основні методи експонування: систематичний, ансамблевий, ландшафтний, тематичний. Вибір методів експонування залежить від профілю музею, від теми і цільових установок при створенні експозиції, специфіки колекцій, розмірів експозиційних площ та ін. Існують три принципи побудови експозицій: історико-хронологічний, комплексно-тематичний і проблемний.

Тема 4. Сучасні підходи і тенденції в експозиційній роботі музеїв України.

Сьогодні методи експонування (системний, ансамблевий, тематичний та ін.) нерідко інтегруються. Новим в експозиційному мистецтві є метод образної та сюжетно-драматургійної побудови експозиційного середовища.

Тема 5. Мова музейної експозиції. Експозиційні матеріали та експозиційні комплекси.

Прийом масового показу однотипних предметів. Місце в комплексі різних типів матеріалів. Комплекси-ансамблі (оригінальні і наукові реконструкції). Колекційні комплекси в комплексно-тематичних експозиціях.

Змістовий модуль 2. Методика побудови музейної експозиції та особливості експозиційного показу в музеях різного профілю.

Тема 6. Основні вимоги до розробки експозиції в музеї.

Основні етапи розробки художнього проекту: генеральне рішення – ескізний проект – монтажні листи. Вимоги до розміщення тематико-експозиційного комплексу. Експозиційний пояс. Розміщення габаритних предметів та відстань між ними. Розташування однотипних предметів та предметів одного розміру.

Тема 7. Освітлення і колір в експозиції.

Роль освітлення в експозиції. Освітлення експозиційних зал, вітрин і щитів. Коефіцієнт відображення світла різними матеріалами і поверхнями. Характеристики освітлення від різних джерел світла. Колір в оформленні зали й експозиційних меблів. Принципи підбору кольору для стін зали й меблів. Використання властивості кольорів для виділення експонатів.

Тема 8. Експозиційні меблі та устаткування.

Основні види експозиційних меблів. Вимоги до конструкції меблів. Види вітрин, їх конструкції та внутрішнє обладнання. Конструкції щитів і стендів та їх місце в експозиції. Використання підставок (подіумів) в

експозиції. Скляні ковпаки-футляри і їх застосування. Обладнання робочого місця відвідувача й меблі для відпочинку.

Змістовий модуль 3. Сучасні підходи і тенденції в експозиційній та виставковій роботі музеїв України.

Тема 9. Відкриття музейної експозиції.

Підготовка до відкриття музейної експозиції. Наукове та екскурсійне обслуговування. Прийомів менеджменту й маркетингу під час підготовки до відкриття музейної експозиції. Підготовка путівників, листівок. Вернісаж. Вдосконалення музейної експозиції після її відкриття.

Тема 10. Музейна експозиція як основна форма музейної комунікації.

Особливості музейної комунікації. Експозиція як одна із форм музейної комунікації. Експозиція і глядач. Інформаційний і комунікаційний аспекти експозиції. Використання технічних і аудіовізуальних засобів як одна із умов розширення інформаційних можливостей та підвищення емоційного впливу експозиції.

Тема 11. Психологічні аспекти музейної експозиції.

Психологічні особливості впливу експозиції на глядача. Музейна експозиція через музейного педагога, екскурсовода і психолога, які прагнуть донести до різних категорій відвідувачів (у відповідності з їх рівнем сприймання) не тільки інформацію, можуть впливати через емоції на підсвідомість реципієнтів і сприяти їх заглибленню в історичне середовище.

Тема 12. Інтерактивність у просторі музею.

Поняття «Інтерактивність». Інтерактивність у музейній експозиції як ефективний спосіб засвоєння нового матеріалу. Інтерактивна експозиція і дитяча аудиторія. Формування навичок логічного мислення та вміння працювати у команді. Критерії інтерактивної експозиції. Інтерактивні та інноваційні підходи у виставковій роботі.

Тема 13. Кураторська діяльність в українських музеях.

Посада куратора та його функції. Особливості роботи куратора з виставками природничих, археологічних, краєзнавчих, літературних та меморіальних музеїв. Залучення у кураторський проєкт архітектуру музею.

СТРУКТУРА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Назви змістових модулів і тем	Усьо го	Лек.	Практ. (сем)	Сам. роб.	Конс.	*Форма контролю/ Бали
Змістовий модуль 1. Історія і теорія музейної експозиції.						
Тема 1. “Експозиційно-виставкова робота музеїв” як навчальна дисципліна.	2	2				
Тема 2. Етапи виникнення музейних експозицій.	8	2	2	2	2	УО, РМГ, РЗ/К, Р / 2
Тема 3. Принципи, прийоми і методи побудови експозицій	6	2	2	2		УО, РМГ, РЗ/К, Р / 2
Тема 4. Сучасні підходи до побудови експозиції.	8	2	2	4		УО, РМГ, РЗ/К, Р / 2
Тема 5. Мова музейної експозиції. Експозиційні матеріали та експозиційні комплекси.	10	2	2	4	2	УО, РМГ, РЗ/К, Р / 2
Разом за модулем 1	34	10	8	12	4	8
Змістовий модуль 2. Методика побудови музейної експозиції та особливості експозиційного показу в музеях різного профілю.						
Тема 6. Основні вимоги до розробки експозиції в музеї.	14	4	4	4	2	УО, РМГ, РЗ/К, Р / 4
Тема 7. Освітлення і колір в експозиції.	8	2	2	4		УО, РМГ, РЗ/К, Р / 2
Тема 8. Експозиційні меблі та устаткування.	8	2	2	4		УО, РМГ, РЗ/К, Р / 2
Разом за модулем 2	30	8	8	12	2	8
Змістовий модуль 3. Сучасні підходи і тенденції в експозиційній та виставковій роботі музеїв України.						
Тема 9. Відкриття музейної експозиції.	12	4	4	4		УО, РМГ, РЗ/К, Р / 4
Тема 10. Музейна експозиція як основна форма музейної комунікації.	10	4	2	4		УО, РМГ, РЗ/К, Р / 2
Тема 11. Психологічні аспекти музейної експозиції.	10	2	4	4		УО, РМГ, РЗ/К, Р / 4
Тема 12. Інтерактивність у просторі музею.	12	2	4	4	2	УО, РМГ, РЗ/К, Р / 4

Тема 13. Кураторська діяльність в українських музеях.	12	4	4	4		УО, РМГ, РЗ/К, Р / 4
Разом за модулем 3	56	16	18	20	2	18
Види підсумкових робіт						Бал
Модульна контрольна робота						60
ІНДЗ						Р, РЗ/К 6
Всього годин / Балів	120	34	34	44	8	100

*Форма контролю: УО – усне опитування, ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач / кейсів, ІНДЗ / ІРС – індивідуальне завдання / індивідуальна робота студента, РМГ – робота в малих групах, МКР / КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

ПЛАНУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

Створити виставку (форма та тема узгоджується з викладачем) та підготувати відповідну документацію: (тексти, тематико-експозиційний план, тематико-структурний план).

1. сформулювати наукової концепції,
2. заповнити тематико-структурного плану,
3. скласти тематико-експозиційний план
4. сценарій виставки та експозиційний маршрут
5. оформити етикетаж
6. розробити афішу (має містити загальні дані: назва, дата відкриття, термін експонування, місце, авторська група – експозиціонер, дизайнер, художник, фірма-виконавець).
7. підготувати прес-реліз (має містити відображати короткий зміст виставки, задум, форми і методи подачі матеріалу).

Таким чином, здобувачі освіти вчаться застосовувати набуті теоретичні знання на практиці.

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Змістовий модуль 1. Історія і теорія музейної експозиції.

Семінарське заняття до теми 1.

Основні поняття та завдання курсу (2 год.)

План

1. Специфіка музейної виставки порівняно з стаціонарною експозицією.
2. Класифікація і типологія виставок.
3. Відвідування і обговорення виставок.

Опрацюйте поняття: виставка, книга відгуків, комунікація, соціальні мережі, аналіз контенту музейного сайту.

Література:

Основна:

1. Вайдахер Ф. Загальна музеологія. Львів, 2005. 632 с.
2. Рутинський М. Й., Стецюк О. В. Музеєзнавство: навч. посіб. Київ, 2008. 428 с.
3. Шевченко В. В., Ломачинська І. М. Музеєзнавство: навч. посібник. Київ, 2007. 288 с.

Додаткова:

4. Яковець І. О. Музейна експозиція: основні поняття та методи побудови. *Вісник ХДАДМ. Образотворче мистецтво*. 2011. № 1. С. 1–4.

Методичні рекомендації до семінару: порівнюючи виставку і експозицію враховуйте: час їх існування та часові затрати під час створення; зайняту площу; стаціонарність та можливість переміщення; висвітлення проблеми та її актуальність; безпечність для експонатів; можливість залучення предметів із приватних зібрань та фондів інших музеїв, як українських, так і зарубіжних, і т.д.

Охарактеризуйте виставки за місцем проведення, за періодичністю

проведення, за територією проведення за характером експонатів. Як джерело інформації використайте виставки, що були розроблені Волинським краєзнавчим музеєм та його відділами і філіями.

Під час розкриття питання відвідування і обговорення виставок зверніть увагу на заходи, завдяки яким відбувається розширення контингенту існуючих та потенційних відвідувачів; за допомогою яких каналів комунікації відбувається налагодження зворотного зв'язку з відвідувачами (аналіз розмов після відкриття виставки та самостійного огляду виставки, книга відгуків, опитування, дискусія в соціальних мережах тощо), а також яким чином відбувається аналіз потреб відвідувачів.

Семінарське заняття до теми 2.

Етапи виникнення музейних експозицій (2 год)

План

1. Кінець XIX – початок XX ст. поява ансамблевих виставок.
2. Початок XX ст. розвиток виставок мистецького характеру.
3. Друга половина 1920-х рр. поява тематичних, або комплексно-тематичних виставок.

Опрацюйте поняття: колекціонування, меценат, просвітництво, радянська модель музею.

Основна:

1. Вайдахер Ф. Загальна музеологія. Львів, 2005. 632 с.
2. Рутинський М. Й., Стецюк О. В. Музеєзнавство: навч. посіб. Київ, 2008. 428 с.
3. Шевченко В. В., Ломачинська І. М. Музеєзнавство: навч. посібник. Київ, 2007. 288 с.

Додаткова:

4. Шидловський І. В. Історія музейної справи та зоологічних музеїв університетів України / за ред. Й. В. Царика / Ігор Шидловський. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2012. 112 с.

5. Geoffrey Lewis Museums and their precursors: a brief world survey. Prepared for Manual of Curatorship (Butterworth & Museums Association) Second Edition, 1992. URL : https://www.academia.edu/28789913/MUSEUMS_AND_THEIR_PRECURSORS_A_BRIEF_WORLD_SURVEY

6. John E. Simmons History of museums. URL : https://www.researchgate.net/publication/266240152_History_of_museums

Методичні рекомендації до семінару: Поясніть чому саме в цей час і в цих країнах склалася можливість створювати нові види виставок. Вкажіть який вплив мали Промислові виставки на формування музейної мережі. Використання музейної мережі радянською владою для зміцнення своєї влади та вплив на населення.

Семінарське заняття до теми 3.

Принципи, прийоми і методи побудови експозицій. Сучасні підходи до побудови експозиції (2 год)

План

1. Методи побудови виставки: систематичний, ансамблевий, ландшафтний, тематичний.
2. Принципи побудови виставки: історико-хронологічний, тематичний (колекційний) і проблемний.
3. Використання методу театралізації у виставковій роботі.

Опрацюйте поняття: систематичний, ансамблевий, ландшафтний, тематичний методи побудови, інноваційні методи побудови, експозиційний пояс, «золота» лінія в експозиції, інтерактивна виставка.

Основна:

1. Вайдахер Ф. Загальна музеологія. Львів, 2005. 632 с.
2. Рутинський М. И., Стецюк О. В. Музеезнавство: навч. посіб. Київ, 2008. 428 с.

3. Шевченко В. В., Ломачинська І. М. Музеєзнавство: навч. посібник. Київ, 2007. 288 с.

Додаткова:

4. Чибирак С. Використання методу театралізації в експозиційно-виставковій роботі Волинського краєзнавчого музею. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Історичні науки*. Луцьк, 2019. № 7 (380). С. 172–176.

5. Яковець І. О. Експозиційна діяльність та дизайн експозиції в музеях: особливості сучасного стану в Україні. *Музейний альманах. Наукові матеріали: статті, есе*. Черкаси, 2010. № 1. С. 12–15.

Методичні рекомендації до семінару: окресліть як вибір методів експонування залежить від профілю музею, від теми і цільових установок виставки, специфіки колекцій, розмірів виставкових площ та ін.

Вкажіть на переваги та недоліки методу театралізації. Відвідувачі учасники/спостерігачі. Наведіть приклади використання цього методу в українських музеях. Охарактеризуйте підхід «музей inside». Перфоменс у виставковому просторі.

Семінарське заняття до теми 4.

Науково-проектна документація виставок (2 год)

План

1. Музейна документація під час підготовки виставки/експозиції :
 - А) Наукова концепція експозиції.
 - Б) Короткий тематичний план та розширена тематична структура.
 - В) Тематико-експозиційний план (ТЕП) та його заповнення.
2. Сценарій експозиції та маршрут виставки/експозиції.

Опрацюйте поняття: концепція, наукове проектування, тематична структура, розгорнутий тематичний план, тематико-експозиційний план, сценарій.

Література:

Основна:

1. Дяченко К. А. Особливості архітектурно-планувальних рішень виставкових комплексів. *Сучасні проблеми архітектури та містобудування* : наук.-техн. зб. Київ : КНУБА, 2019. Вип. 53. С. 288–298.

2. Тітінюк Ю. О. Методика художнього формування сучасної музейної експозиції. *XVII Сумцовські читання*, 2011. URL: <http://museum.kh.ua/academic/sumtsov-conference/2011/article.html?n=48> (дата звернення: 29.08.2018).

3. Яковець І. О. Експозиційна діяльність та дизайн експозиції в музеях: особливості сучасного стану в Україні. *Музейний альманах. Наукові матеріали: статті, есе*. Черкаси, 2010. № 1. С. 12–15.

Методичні рекомендації до семінару: у ході розкриття питання про наукову концепцію варто зупинити увагу на формування ідеї та її конкретного змісту, зборі та аналізі наукової літератури й архівних матеріалів, а також вивченні музейної колекції, на основі якої складаються картотеки експонатів, що будуть використані. Варто наголосити, що у ході розробки наукової концепції визначаються мети і завдання експозиції, її основна проблематика і тематична структура, подається характеристика експозиційних матеріалів і пропонуються методи їхньої подачі. Характеризуючи наукову концепцію експозиції використовуйте діючі експозиції чи виставки та вкажіть на відмінності експозиції, що має бути створена, від уже існуючої, а також її особливості в порівнянні з експозиціями однопрофільних музеїв. Зауважте, що художнє проектування забезпечує образне, пластичне втілення теми, тоді коли технічне і робоче проектування фіксує місце кожного експоната, тексту і технічних засобів в експозиції.

Другий етап проектування експозиції складається з розробки розширеної тематичної структури – документа, у якому фіксується розподіл майбутньої експозиції на взаємозалежні частини – розділи, теми, експозиційні комплекси.

На третьому етапі наукового проектування розробляється тематико-експозиційний план (ТЕП). Характеризуючи його висвітліть конкретний склад експозиційних матеріалів із усіма властивими для них характеристиками, використавши один з експозиційних залів Волинського краєзнавчого музею. План оформлюється як таблиця й повинен мати такі обов'язкові розділи: 1. Зміст експозиції (подається вступне обґрунтування та перелік назв розділів, тем і підтем спроектованої експозиції). 2. Перелік експонатів (входять назви експонатів й інвентарні відомості про них). 3. Місцезнаходження експонатів в експозиції (подається зв'язок індивідуальних шифрів експонатів до загальної нумерації експозиційних залів і стендів). 4. Примітки (додаткові відомості та пояснення).

**Змістовий модуль 2. Методика побудови музейної експозиції
та особливості експозиційного показу
в музеях різного профілю.**

Семінарське заняття до теми 5.

Експозиційні матеріали та експозиційні комплекси (2 год.)

План

1. Склад експозиційного комплексу.
2. Експонати, створювані музеєм для експозиційного показу.
3. Особливості побудови тематичного експозиційного комплексу.
4. Принципи розташування, прийоми групування й виділення експонатів в експозиції.

Опрацюйте поняття: предмет музейного значення, музейний предмет, експонат, експозиційний комплекс, новотвір, копія, авторська копія, макет, модель, репліка, реконструкція, зліпок, муляж, голограма.

Література:

1. Дяченко К. А. Особливості архітектурно-планувальних рішень виставкових комплексів. Сучасні проблеми архітектури та містобудування : наук.-техн. зб. Київ : КНУБА, 2019. Вип. 53. С. 288–298.

2. Жданова Д. А. До питання влаштування та дизайнерсько-художнього оформлення експозиції. *Лаврський альманах*. 2008. Вип. 20. С. 133–137.

3. Сошніков А. О. Моделювання експозиційного образу. *Науковий вісник. Серія «Філософія»*. Харків, 2016. Вип.47 (частина II). С. 3–8.

4. Яковець І. О. Експозиційна діяльність та дизайн експозиції в музеях: особливості сучасного стану в Україні. *Музейний альманах. Наукові матеріали: статті, есе*. Черкаси, 2010. № 1. С. 12–15.

Методичні рекомендації до семінару: Відповідно до розширеної тематичної структури у фондах музею підбираються необхідні матеріали і групуються експозиційні комплекси. При розгляді питання про склад експозиційного комплексу необхідно зупинитися на тому, що для експонування можуть відбиратися тільки ті предмети, що пройшли необхідну наукову обробку і мають достовірні атрибутивні дані.

Зауважити, що готується відповідна документація для виготовлення відтворень і науково-допоміжних матеріалів. Вказати на їх роль в експозиції.

Показати, за допомогою яких прийомів відвідувачу сучасної музейної експозиції буде надана можливість не лише пасивно сприймати подану інформацію, але і безпосередньо зануритись у ту чи іншу подію/явище, про яку розповідають музейні предмети та науково-допоміжний матеріал.

Розповідаючи про принципи розташування та групування й виділення предметів потрібно зупинитися на принципах єдності змісту і форми; історико-хронологічному, проблемному та комплексно-тематичному. Навести приклади використання прийомів ізоляції, зближення та об'єднання. Вказати на властивості кольорів, які використовують для виділення експонатів. Зауважте, які властивості має експонат (інформативність, репрезентативність, асоціативність, експресивність, атрактивність) і як їх може використати експозиціонер.

Змістовий модуль 2. Методика побудови музейної експозиції та особливості експозиційного показу в музеях різного профілю

Семінарське заняття 1 до теми 6.

Основні вимоги до розробки експозиції в музеї (2 год.)

План

1. Особливості експозиції природничих музеїв та музеїв історичного профілю.
2. Експозиційний показ в художніх музеях та картинних галереях.
3. Експозиція в літературних та меморіальних музеях.

Опрацюйте поняття: ландшафтний показ експонатів, ансамблевий експозиційний комплекс, колекційний показ експонатів, метод побудови експозиції, музейний простір.

Література:

Основна:

1. Байкеніч Г., Охрімчук О. Революція в музеї : посібник щодо оновлення змісту експозицій шкільних музеїв. Дніпро: ЛІРА, 2021. 188 с.
2. Кімнатний А. Д. Особливості побудови експозиції в музеях мистецького профілю. URL: <http://artmuzeum.kr.ua/pro-muzej/konferenczii/oblasnij-seminar-osoblivosti-funkczionuvannya-muzeiv-xudozhnogo-profilyu/kimnatnij-a.-d.-osoblivosti-pobudovi-ekspoziczii-v-muzeyah-misteczkogoprofilyu.html>
3. Обладнання експозиційних і фондкових приміщень природничого музею. Методичні рекомендації. Львів, 1998. 12 с.
4. Рутинський М. И., Стецюк О. В. Музеезнавство: навч. посіб. Київ, 2008. 428 с.

Методичні рекомендації до семінару: Охарактеризуйте, на які види за основними завданнями експозиційної діяльності й складом колекцій пам'яток поділяються музеї історичного профілю.

Археологічні музеї демонструють пам'ятки матеріальної культури від найдавніших часів до середньовіччя, виявлені під час археологічних досліджень. Зауважте, що при побудові виставки використовується поділ експонатів за історичними періодами або ж за археологічними культурами. Як частина експозиції може виступати нерухома археологічна пам'ятка: давнє городище, поховання, різні оборонні, культові, цивільні споруди. Розкажіть, яким чином здійснюється доступ відвідувачів до них та яка специфіка формування цієї частини експозиції.

Етнографічні музеї України здебільшого демонструють відвідувачам тематичні експозиції традиційної культури українського народу та її локальних варіантів (репрезентуються різні історико-етнографічні регіони чи райони). Зазначте, що під час будівництва експозиції цих музеїв намагаються відтворити середовище проживання людини, її побут, культуру. Поширеною формою етнографічних музеїв є музеї просто неба, де поєднуються елементи ландшафту, що характерний для репрезентованого регіону, й об'єкти нематеріальної культурної спадщини. Зауважте, що для залучення відвідувачів використовують прийоми театралізації, проведення фестивалів, майстер-класів та календарно-звичаєвих обрядодійств, в експозиції є живі тварини.

Аналізуючи експозицію загально-історичних музеїв зверніть увагу на те, що її формують згідно з найвагомішими етапами й періодами світової та вітчизняної історії. А для краєзнавчих музеїв притаманний поділ на відділи місцевої природи та історії, здійснюється відтворення минулого, флори і фауни, побуту і діяльності населення свого регіону. Зазначте, які методи побудови притаманні для цих видів музеїв.

Особливістю експозицій воєнно-історичних музеїв є те, що вони представлені колекціями холодної та вогнепальної зброї, військової техніки, військової форми, прапорів, орденів та медалей, комплекси особистих речей і документів військових, що можуть демонструватися як у закритому приміщенні, так і на відкритому просторі. Розповідаючи про експозицію

вказіть на: підходи до оформлення експонатів, відстань між великогабаритними експонатами, форми атракцій та ін.

Аналізуючи експозиції художніх музеїв та картинних галерей зазначте, що вони репрезентують твори усіх видів образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва, демонстрація яких відбувається за хронологічним принципом, територіальним принципом, за художніми школами, авторами, предметами мистецтва тощо. Розкриваючи дане питання врахуйте, що експозиція художнього музею може містити: площинні елементи – картини, об'ємні – скульптуру та предмети декоративно-прикладного мистецтва, а також диференційовані за просторовою ознакою форми. Вимоги до демонстрації цих форм різняться.

Меморіальні та літературні музейні експозиції створюються на базі пам'ятних комплексів, які охороняються державою: садиб, будинків, квартир, пов'язаних з життям і діяльністю видатних осіб. Особисті речі, будинок, внутрішнє оздоблення приміщень, деталі обстановки передають колорит минулого та створюють ефект присутності (коли відвідувачу здається, що господар на кілька хвилин вийшов з кімнати).

Семінарське заняття 2 до теми 6.

Основні вимоги до розробки експозиції в музеї (2 год.)

План

1. Основні види текстів в експозиції, їх характеристика та значення.
2. Вимоги до оформлення текстів в експозиції.
3. Особливості складання етикетажу до різних груп матеріалів.

Опрацюйте поняття: етикетка, провідний текст, пояснювальний текст, заголовний текст, експлікація, етикетаж анотаційний, номенклатурний та орієнтувальний, путівник, вказівник, система покажчиків.

Література:

Основна:

1. Жданова Д. А. До питання влаштування та дизайнерсько-художнього оформлення експозиції. *Лаврський альманах*. 2008. Вип. 20. С. 133–137.

2. Шевченко В. В., Ломачинська І. М. Музеєзнавство: навч. посібник. Київ, 2007. 288 с.

3. Яковець І. О. Експозиційна діяльність та дизайн експозиції в музеях: особливості сучасного стану в Україні. *Музейний альманах*. Наукові матеріали: статті, есе. Черкаси, 2010. № 1. С. 12–15.

Методичні рекомендації до семінару: розповідаючи про види текстів в експозиції вкажіть на різницю між заголовним, провідним, пояснювальним та етикеткою, а також зазначте, що тексти повинні бути однозначними, зрозумілими, лаконічними і доступними для всіх категорій відвідувачів. Проаналізуйте позитиви та негативи використання аудіо-гідів, медіа та QR-кодів у музейній експозиції.

Важливою умовою правильного оформлення текстів є єдність шрифту для них в межах всієї експозиції. Необхідно також проаналізувати носії, на які сьогодні наноситься інформація, а також охарактеризувати вимоги до кольору фону та шрифту. Також варто узгодити розмір етикетки та шрифту тексту з розмірами самого експонату.

Зауважте, що предмет, включений у різні експозиції, може мати різні за формою і змістом етикетки. Зверніть увагу на особливості складання етикеток різних предметів, книг, фотографій, картин тощо, а саме: коли вказується в етикетці предмету, що це оригінал/копія, за яких умов спершу вказують назву твору, а за яких – автора. Окремо слід зупинитися на використанні дитячих етикеток у музейній експозиції.

Семінарське заняття до теми 7.

Освітлення і колір в експозиції.

План

1. Роль освітлення в експозиції.
2. Колір в оформленні зали й експозиційних меблів.

3. Принципи підбору кольору для стін зали й меблів.
4. Використання властивості кольорів для виділення експонатів.

Опрацюйте поняття: природне світло, штучне світло, LED-освітлення, палітра кольорів, холодні та теплі кольори, коефіцієнт відображення світла.

Література:

Основна:

1. Інструкція з музейного обліку, зберігання та використання пам'яток державної частини музейного фонду України. URL: http://mincult.kmu.gov.ua/mincult_old/uk/publish/article/88140 (дата звернення: 28.08.2018).

2. Рутинський М. И., Стецюк О. В. Музеєзнавство: навч. посіб. Київ, 2008. 428 с.

3. Шевченко В. В., Ломачинська І. М. Музеєзнавство: навч. посібник. Київ, 2007. 288 с.

Методичні рекомендації до семінару: Відповідаючи на питання вкажіть на важливість освітлення експозиційних зал, вітрин і щитів. Можливий дискомфорт відвідувача при неправильному розміщенні джерела світла. Проаналізуйте коефіцієнт відображення світла різними матеріалами і поверхнями. Подайте характеристику освітлення від різних джерел світла.

Використання природних та агресивних кольорів, їх вплив на емоційне сприйняття людини інформації. Концепція «білого куба»: переваги та недоліки. Використання кольору для підкреслення/приховування певного експонату.

Семінарське заняття до теми 8.

Експозиційні меблі та устаткування (2 год.)

План

1. Основні види експозиційних меблів. Вимоги до конструкції меблів.

2. Вітрини, щити і підставки. Види вітрин і їх конструкції. Внутрішнє обладнання вітрин. Конструкції щитів і стендів та їх місце в експозиції. Використання підставок (подіумів) в експозиції.

3. Скляні ковпаки-футляри і їх застосування.

4. Обладнання робочого місця відвідувача й меблі для відпочинку.

Опрацюйте поняття: ескіз, монтажний лист, шаблон, експозиційний пояс, монтаж, демонтаж, температурно-вологісний режим, вітрини, щити, підставки, ковпаки, подіуми.

Література:

Основна:

1. Інструкція з музейного обліку, зберігання та використання пам'яток державної частини музейного фонду України. URL: http://mincult.kmu.gov.ua/mincult_old/uk/publish/article/88140 (дата звернення: 28.08.2018).

2. Рутинський М. И., Стецюк О. В. Музеєзнавство: навч. посіб. Київ, 2008. 428 с.

3. Шевченко В. В., Ломачинська І. М. Музеєзнавство: навч. посібник. Київ, 2007. 288 с.

4. Яковець І. О. Музейна експозиція: основні поняття та методи побудови. *Вісник ХДАДМ. Образотворче мистецтво*. 2011. № 1. С. 1–4.

5. Яковець І. О. Експозиційне обладнання музеїв та виставок: характеристика основних типів. *Вісник ХДАДМ. Мистецтвознавство. Архітектура*. 2012. № 15. С. 46–51.

Додаткова:

Методичні рекомендації до семінару: розкриваючи питання підбору меблів для експозиції насамперед зверніть увагу на важливість виготовлення їх ескізного проєкту. При підборі устаткування має бути забезпечено безпеку як предмету так і відвідувача. Врахуйте, що під час технічного (монтажного) проєктування здійснюється підбір експозиційного устаткування, науково-допоміжних матеріалів, освітлювальної апаратури і технічних засобів. Також

обумовте розташування експонатів в експозиційному поясі, використання демонстрації окремих предметів під кутом.

Зверніть увагу на музейне устаткування для виставок, яке легко монтувати та демонтувати, зручне при переміщеннях і розраховане на багаторазове використання для різних категорій експонатів. Вкажіть на переваги і недоліки його використання в експозиції музею.

Під час побудови експозиції необхідно врахувати збереження експонату від передчасного зношування, пошкодження та пограбувань. Охарактеризуйте переваги та недоліки скляних ковпаків. Розкрийте вимоги до температурно-вологісних умов для експонування музейних предметів (зокрема, параметри температури та відносної вологості повітря, допустима швидкість руху повітря у зоні розташування різних категорій експонатів та ін.). Висвітліть, які є показники для комплексного зберігання музейних предметів. Охарактеризуйте експозиційний інвентар: матеріал виготовлення, система захисту, урахуванням величини та ваги експонатів та виду експонату (вироби з металу, хутра, кістки, шкіри, паперу, тканини, деревини, твори мистецтва та ін.) тощо. Зазначте, як запобігають нагріванню експонатів від опалювальних приладів і джерел світла, що мають тепловий вплив. Вкажіть, як здійснюється захист музейних приміщень від пилу, комах та музейних шкідників.

Зверніть увагу на використання методів сучасного показу музейних предметів, а також для залучення відвідувачів. Розкрийте питання важливості меблів для відпочинку в музеях України і світу.

Семінарські заняття 1–2 до теми 9.

Відкриття музейної експозиції (4 год)

План

1. Підготовка до відкриття музейної експозиції.
2. Наукове та екскурсійне обслуговування.
3. Значення тексту в виставковій роботі.

4. Відкриття виставки. Вернісаж.
5. Вдосконалення музейної експозиції після її відкриття.

Опрацюйте поняття: етикетаж, пост-реліз, прес-реліз, музейний менеджмент, музейний маркетинг, прес-анонс, прес-реліз, пост-реліз, розважальне повідомлення, інформаційний допис, PR-діяльність, вернісаж, екскурсія, диференціальне екскурсійне обслуговування, мем, мемплекс, логотип, бренд.

Література:

Основна:

1. Вайдакер Ф. Загальна музеологія. Львів, 2005. 632 с.
2. Рутинський М. И., Стецюк О. В. Музеєзнавство: навч. посіб. Київ, 2008. 428 с.
3. Шевченко В. В., Ломачинська І. М. Музеєзнавство: навч. посібник. Київ, 2007. 288 с.
4. Кифяк О. В., Руденко М. М. Маркетинг у музейній справі: теоретико-прикладні аспекти. URL: http://tourlib.net/statti_ukr/kyfjak_o4.htm
5. Кифяк О. В., Руденко М. М. Маркетингові рішення у сфері туристично-екскурсійного обслуговування: інноваційний підхід. *Науковий вісник Буковинського державного фінансово-економічного університету*. Економічні науки. 2014. Вип. 27. С. 161–168.

Методичні рекомендації до семінару: охарактеризуйте процес просування музейного продукту – нової експозиції, за допомогою реклами та поширення інформації в суспільстві. Охарактеризуйте види реклами, їх переваги. Проаналізуйте інструментами PR, серед яких – співпраця зі ЗМІ, інтернет просування, спеціальні події. Вкажіть на можливості використання соціальних мереж у популяризації музейної експозиції. Зверніть увагу на використання музеєм власного бренду, логотипу у просуванні власного продукту. Застосування мемів та мемплексу в експозиційно-виставковій роботі.

Розкриваючи питання про наукове та екскурсійне обслуговування

зверніть увагу на те, к за допомогою екскурсії, її різновидів активізувати відвідування експозиції чи виставки, які нові форми застосовуються музеями в екскурсійній роботі, яким чином здійснюється екскурсійне обслуговування різних соціально-демографічних та професійних груп.

Охарактеризуйте основні види текстів та вимоги до їх оформлення текстів. Визначте особливості складання етикетажу до різних груп матеріалів. Роль друкованої рекламної продукції для популяризації виставки (флаєра, буклети, прес-релізи, пост-релізи). Підготовка сувенірної продукції, реклами в мас-медіа та «прихована» реклама.

Відкриття виставки передбачає написання певного сценарію, у якому виокремлюється час на вітальні слова офіційними особами, автору творів, що демонструються, чи експозиціонеру, який коротко розповідає про мету виставки та цікаві експонати, після чого присутнім пропонується огляд виставки та обмін враженнями. Плануючи відкриття виставки необхідно запросити засоби масової інформації, спрогнозувати кількість відвідувачів або ж запрошених, враховуючи можливості наповненості залу. Зверніть увагу, що на вернісажах допускається фуршет, під час якого відбувається обговорення виставки. Експозиціонер повинен визначити місце для проведення фуршету, простору для вільного просування відвідувачами тощо.

Зверніть увагу, що постійно триває доповнення експозиції, робота над її вдосконаленням, її осучаснення медіа та аудіо засобами тощо. Все це дозволяє довше «жити» експозиції, не дозволить втратити її актуальності.

Семінарське заняття до теми 10.

Музейна експозиція як основна форма музейної комунікації (4 год)

План

1. Особливості музейної комунікації.
2. Виставка і глядач.
3. Інформаційний і комунікаційний аспекти виставки.

Опрацюйте поняття: глядач, відвідувач, музейний предмет, комунікація, онлайн-аудиторія, голограма, смарт-табло, проекція.

Література:

Основна:

1. Белікова М. В., Зайцева В. М. Основи музеєзнавства : навч. посібн. для студентів ВНЗ. Запоріжжя, 2015. 180 с.

2. Вайдахер Ф. Музеологія. Львів, 2005. 632 с.

4. Рутинський М. И., Стецюк О. В. Музеєзнавство: навч. посіб. Київ, 2008. 428 с.

5. Півень В. О. Виставкова робота у сучасному музеї: проблеми візуалізації та музейної комунікації. *STUDIA SLOBOZHANICA. Вісник виставково-музейного центру*. Вип. 2. Матеріали міжнародної науково-методичної конференції «Слобожанський гуманітарій – 2015» 27 листопада 2015 р. Харків: ФОП Тарасенко В. П., 2016. С. 117–123.

6. Харченко О. Б. Дитина в музейному просторі: аспекти освітньо-виховної діяльності в музеях художнього профілю. *Збір. наук. праць «Український музей»*. Київ, 2003. С. 198–206.

7. Шевченко В. В., Ломачинська І. М. Музеєзнавство: навч. посібник. Київ, 2007. 288 с.

8. Шпорт Г. М. Психологічні аспекти сприйняття відвідувачами експозиції» (На матеріалах етнографічної виставки «...І на тім рушничкові, оживе все знайоме...»). *VI Луцьовські читання*. Сучасна музейна експозиція: вимоги часу та нові можливості (до 60-річчя заснування Пархомівського художнього музею імені А. Ф. Луцьова). Матеріали науково-практичного семінару 27 березня 2015 р. Харків, 2016. С. 121–135.

Методичні рекомендації до семінару: при розгляді питання про цільову аудиторію варто чітко визначити усі категорії відвідувачів музею. Аналізуючи цільову аудиторію варто звернутися до досліджень специфіки сприйняття людиною предмету залежно від її психофізіологічних особливостей, а також врахувати мотивацію відвідування експозиції.

Проаналізуйте шляхи залучення відвідувачів для огляду виставки та способи розширення цільової аудиторії. Охарактеризуйте потенціал соціальних мереж для роботи з музейною аудиторією.

Наведіть приклади, використання технічних і аудіовізуальних засобів як одна із умов розширення інформаційних можливостей та підвищення емоційного впливу виставки. Створення голограм.

Семінарське заняття до теми 11.

Психологічні аспекти музейної експозиції (2 год.)

План

1. Встановлення цільової аудиторії та вплив експозиції на неї.
2. Особливості сприйняття експозиції людьми з фізичними та психічними вадами.

Опрацюйте поняття: експозиція, виставка, куратор виставки, інсталяція, цільова аудиторія, експозиційний показ, тематичний експозиційний показ.

Література:

Основна:

1. Белікова М. В., Зайцева В. М. Основи музеєзнавства : навч. посібн. для студентів ВНЗ. Запоріжжя, 2015. 180 с.
2. Вайдахер Ф. Музеологія. Львів, 2005. 632 с.
4. Рутинський М. И., Стецюк О. В. Музеєзнавство: навч. посіб. Київ, 2008. 428 с.
5. Харченко О. Б. Дитина в музейному просторі: аспекти освітньо-виховної діяльності в музеях художнього профілю. *Збір. наук. праць «Український музей»*. Київ, 2003. С. 198–206.
6. Шевченко В. В., Ломачинська І. М. Музеєзнавство: навч. посібник. Київ, 2007. 288 с.
7. Шпорт Г. М. Психологічні аспекти сприйняття відвідувачами експозиції» (На матеріалах етнографічної виставки «...І на тім рушничкові,

оживе все знайоме...»). *VI Луньовські читання*. Сучасна музейна експозиція: вимоги часу та нові можливості (до 60-річчя заснування Пархомівського художнього музею імені А. Ф. Луньова). Матеріали науково-практичного семінару 27 березня 2015 р. Харків, 2016. С. 121–135.

Додаткова:

8. Анищенко О. О. Соціокультурна реабілітація інвалідів засобами музею. URL: <http://ap.uu.edu.ua/article/15>

9. Каткова Т. Музеї для неповносправних: нагальна потреба чи примхи? URL: <http://prostir.museum/ua/post/28261>

10. Кепін Д. В. Побудова музейної експозиції з історії первісного суспільства (психолого-педагогічний аспект). *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Педагогічні та рекреаційні технології в сучасній індустрії дозвілля»* URL: http://tourlib.net/statti_ukr/kepin.htm

11. Коновалова О. В. Доступність установ культури для людей з обмеженими можливостями. URL: <http://museum.dp.ua/article0126.html>

Методичні рекомендації до семінару: при розгляді питання про цільову аудиторію варто враховувати вік, стать, рівень освіти та професійну приналежність цільової аудиторії, а також фізичні (проблеми із зором, слухом чи пересуванням) та психічні вади потенційних відвідувачів, а також спрогнозувати який вплив матиме дана експозиція на кожну групу відвідувачів. Характеризуючи різні вікові категорії зверніть увагу на дошкільнят та учнів початкових класів, адже саме в цьому віці розпочинається формування у дитини системи цінностей, вкажіть на можливість розвивати у дитини художнього сприйняття, образного мислення за допомогою музейної експозиції. Необхідно чітко визначити як здійснити підбір експонатів, щоб задовольнити потреби усіх категорії відвідувачів.

Аналізуючи сприйняття експозиції людьми з особливими потребами, спершу вкажіть які групи таких осіб можуть прийти до музею, зверніть увагу на особливостях адаптації музейного простору для кожної з них, наприклад, використання безкаркасних меблів; правилам спілкування та форми роботи з

відвідувачами, що мають особливі потреби. У цьому питанні варто звернути увагу на світовий досвід оснащення музеїв для людей з особливими потребами, вимогами та стандартами до музеїв, що приймають осіб з особливими потребами. Розглядаючи питання також зверніть увагу на використання тактильних відчуттів та аудіо супроводу для осіб, що мають вади зору; необхідність додаткового супровідного текстового ряду та відео матеріалів, що відтворюють процес виготовлення певної речі тощо, для осіб з вадами слуху; зміщення експозиційного поясу для візочників; особливості сприйняття музейного простору людьми з психічними вадами та способи активізації їх уваги (гра, діалог, арт-терапія тощо).

Семінарське завдання до теми 12. Інтерактивність у просторі музею (2 год)

План

1. Креативність у виставці як спосіб подачі матеріалу.
2. Інтерактивна виставка і дитяча аудиторія.
3. Критерії інтерактивної виставки.

Опрацюйте поняття: копія, макет, муляж, креативність, інтерактив, NFT твір, віртуальна виставка, квіз, вікторина.

Література:

Основна:

1. Березнюк Т. Особливості та специфіка побудови інтерактивних музейних експозицій. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв*. Серія: Музеєзнавство і пам'яткознавство. 2018. Вип. 1. С. 48–55.
2. Белікова М. В., Зайцева В. М. Основи музеєзнавства : навч. посібн. для студентів ВНЗ. Запоріжжя, 2015. 180 с.
3. Вайдахер Ф. Музеологія. Львів, 2005. 632 с.
4. Рутинський М. И., Стецюк О. В. Музеєзнавство: навч. посіб. Київ, 2008. 428 с.

Методичні рекомендації до семінару: при розгляді питання розкажіть про креативність та способи її розвитку. Охарактеризуйте метод фокальних об'єктів як можливість формування нових ідей.

Розкажіть про використання копійних матеріалів, муляжів та макетів, для можливості взаємодії з дитячою аудиторією. Зверніть увагу на використання вікторин, квізів, квестів для актуалізації уваги дитячої аудиторії.

Семінарське завдання до теми 13.

Кураторська діяльність в українських музеях (4 год)

План

1. Методи дослідження в кураторській практиці.
2. Функції менеджера, які виконує куратор.
3. Робота куратора з різними музейними колекціями:
 - А) археологічними.
 - Б) художніми.
 - В) етнографічними.
 - Г) документальними.
 - Д) меморіальними.
 - Е) природничими.

Опрацюйте поняття: куратор, кураторська лекція, кураторська екскурсія, монографічний метод, інсталяція.

Література:

Основна:

1. Белікова М. В., Зайцева В. М. Основи музеєзнавства : навч. посібн. для студентів ВНЗ. Запоріжжя, 2015. 180 с.
2. Вайдахер Ф. Музеологія. Львів, 2005. 632 с.
3. Рутинський М. Й., Стецюк О. В. Музеєзнавство: навч. посіб. Київ, 2008. 428 с.

5. Хто такий куратор. Конспект дискусій. URL :
<https://artarsenal.in.ua/things/hto-takyj-kurator-konspekt-diskusij/>

Методичні рекомендації до семінару: при розгляді питання визначте чим куратор відмінний від наукового працівника, яка його роль у виставковій роботі.

Супровід виставкової діяльності археологічних музеїв. Виставки творів живопису, графіки, скульптури та творів сучасного мистецтва: виклики для куратора. Робота куратора з митцями та меценатами. Художник і куратор – співпраця чи конкуренція. Створення виставкового простору в музеях під відкритим небом та форми роботи кураторів з етнографічними колекціями. Створення та популяризація виставкових проєктів в краєзнавчих музеях і її специфіка. Нові підходи до роботи кураторів у літературних та меморіальних музеях. Особливості кураторства у природничих музеях.

ТЕМИ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Опрацювати понятійно-категоріальний апарат курсу. Скласти словник термінів.

Опрацювати питання: «Використання ІТ-технологій в експозиціях музеїв світу».

Охарактеризувати експозиційний матеріал та експозиційний комплекс одного з музеїв міста.

Написати про особливості експозиційного показу для людей з вадами зору.

Написати наукову концепцію частини експозиції або виставки.

Написати розгорнутий тематико-структурний план розділу експозиції/виставки.

Проаналізувати переваги і недоліки художнього вирішення розділу виставки музею вашого населеного пункту.

Опрацювати питання: «Відповідність освітлення, умеблювання та оформлення текстів до потреб експозиції/ виставки музею» (профіль музею/ тематика виставки на вибір).

Опрацювати питання: «Проблеми, які вирішує реекспозиція».

Опрацювати питання: «Значення путівників, листівок, сувенірної продукції для ефективною виставки».

Опрацювати питання: «Значення PR у виставковій роботі».

Створити презентацію виставки (тема довільна), відтворити у ній відповідну айдентику та брендування, розробити варіант представлення виставки.

Самостійна робота є обов'язковою частиною освітнього компонента.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДО МОДУЛЬНОЇ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Рівень I
1. Структурною одиницею експозиції є: А. Експонат; Б. Музейний предмет; В. Предмет музейного значення.
2. Як називається предмет, що створений з метою імітації чи заміни предмету: А. Копія; Б. Макет; В. Модель.
3. Макет – це А. Зліпок з гіпсу, воску, парафіну тощо, що точно відтворює форму предмету; Б. Стрічкоподібна, зігнута півколом картина з переднім наочним планом; В. Просторове зображення, модель будь-чого у зменшеному вигляді.
4. Експозиційний комплекс – це: А. Група матеріалів, взаємопов'язаних за змістом, цілеспрямовано розташованих на певній, обмеженій експозиційній площі; Б. Перелік усіх експонатів з ескізами, що відображають розміщення предметів, та етикетажем; В. Тематична структура, що визначає цільову аудиторію, завдання та склад експозиції.
5. Ансамблевою називається експозиція, яка А. Демонструє зібрання однорідних предметів; Б. Передбачає збереження чи відтворення побуту конкретної людини чи етносоціальної групи; В. Побудована з речей, які використовує відомий ансамбль.
6. Прийом лінійного розташування експонатів передбачає: А. Послідовне повздовжнє представлення пам'яток і стендів у залах, що переходять з однією в іншу; Б. Відтворення середовища побуту конкретної людини чи етносоціальної групи; В. Виділення експозиційних центрів та окремих експонатів.
7. Найбільш вигідними кольорами для збільшення освітлюваності експозиційної зали є: А. світло-жовтий і світло-зелений; Б. світло-зелений і чорний; В. світло-блакитний і світло-червоний.
8. Експонат – це А) музейний предмет, виставлений на показ, для огляду в музеї чи на виставці;

Б) оригінальна пам'ятка історії, культури чи природи вилучена з середовища існування і включена до складу музейної збірки;
Г) музейний предмет, який особливо цінний як пам'ять про історичну подію або знамениту людину.

9. Виставкова діяльність музею є:

- А) розділом експозиційної роботи;
- Б) видом фондової роботи;
- В) видом культурно-освітньої роботи.

10. Автором образно-сюжетного методу побудови експозиції є

- А) О. Михайловська;
- Б) Т. Поляков;
- В) М. Рутинський;
- Г) В. Шевченко.

11. Великих розмірів видовжена прямокутна картина, натягнута по внутрішній поверхні циліндричного підрамника в поєднанні із розташованим перед нею по колу предметним планом називається

- А) біогрупою;
- Б) стелажем;
- В) панорамою;
- Г) діорамою.

12. Авторське повторення твору мистецтва називається

- А) репродукція;
- Б) репліка;
- В) ксерокопія;
- Г) копія.

13. Анотація до залу, до теми, до експозиційного комплексу, до окремого експоната називається

- А) заголовний текст;
- Б) ведучий текст;
- В) пояснюючий текст.

14. Текст, який містить в собі назву предмета, його атрибутивні дані: матеріал, розмір, спосіб виготовлення, авторство тощо називається

- А) заголовний текст;
- Б) пояснюючий текст;
- В) ведучий текст;
- Г) етикетка.

15. Веларій – це

- А) підвісний екран, що направляє основний світловий потік на стіни залу;
- Б) предмет, який виступає в якості носія інформації про інші предмети, події, явища;
- В) підвищення для відкритого експонування об'ємних предметів.

Рівень II

1. Послідовність огляду експозиції бажано організувати: А. Зліва на право; Б. Справа на ліво; В. Знизу вверху; Г. Зверху вниз.
2. Рекомендована висота експозиційних приміщень становить: А. 1,5–2,2 м; Б. 2,5–4,2 м; В. 4,2–4,5 м.
3. Площу експозиційного залу не можна заставляти більше чим на   А. 20–50 %; Б. 50–60 %; В. 60–80 %.
4. На якій відстані від музейного предмета розташовуються джерела штучного світла: А. 0,5 м – 1,5 м; Б. 1,5 м – 3 м; В. 2 м – 3 м.
5. Прийом змінної демонстрації зображень за допомогою проекторів для показу змін в експонаті вперше застосували у   А. 1939 р.; Б. 1945 р.; В. 1960 р.
6. Необхідною освітленістю в картинних галереях прийнято вважати: А. 130 – 150 люкс; Б. 130 – 170 люкс; В. 150 – 200 люкс.
7. Коефіцієнт відображення в експозиційних залах залежить від таких факторів: А. Площі застосування приміщення при освітленні природнім світлом; Б. Фактурою предметів, що розглядаються; В. Кольором предметів, що експонуються; Г. Усі варіанти вірні.
8. За даними Р. Келлі коефіцієнт вицвітання експонатів (папір, тканина тощо) від люмінесцентного освітлення складає: А. 58,4%; Б. 59,8%; В. 59,4%.
9. Спеціальну освітлювальну арматуру з абажурами і захованими за стендами джерела світла, або верхнє освітлення через застосування матовим склом стелю використовують при: А. денному освітленні; Б. штучному освітленні;

В. загальному освітленні.

10. Кут падіння прямого світла на плоскі експонати (картини, плакати, гравюри, тканини тощо) при їх розташуванні на стінах приміщення чи вертикальних стендах вибирають не більше:

- А) від 35° до 75° стосовно горизонталі;
- Б) від 45° до 65° стосовно горизонталі;
- В) від 45° до 75° стосовно горизонталі.

11. Кут падіння прямого світла на об'ємні експонати вибирають не більше:

- А) від 40° до 50°;
- Б) від 35° до 60°;
- В) від 30° до 50°.

12. Площа вікон повинна становити:

- А) 20 % площі підлоги;
- Б) 25 % площі підлоги;
- В) 30 % площі підлоги.

13. Оптимальна рекомендована висота експозиційного поясу

- А) 1,2 – 1,4 м;
- Б) 1,3 – 1,5 м;
- В) 1,4 – 1,6 м;
- Г) 1,5 – 1,7 м.

14. Довжина експозиційного поясу не повинна перевищувати

- А) 10 – 40 м;
- Б) 10 – 50 м;
- В) 20 – 50 м;
- Г) 20 – 60 м.

15. Рекомендовано планувати експозиційну площу на одного відвідувача

- А) 2 – 3 кв.м;
- Б) 3 – 4 кв.м;
- В) 5 – 6 кв.м;
- Г) 6 – 7 кв.м.

Рівень III

1. Поставте у правильній послідовності етапи підготовки експозиції:

- А. Підбір та розташування експонатів у певній послідовності;
- Б. Вивчення першоджерел;
- В. Підготовка плану майбутньої експозиції.

2. Складовими частинами проектування експозиції є:

- А. Виробниче проектування;
- Б. Наукове проектування;
- В. Дизайнерське проектування;
- Г. Художнє проектування;
- Д. Архітектурне проектування;

Е. Технічне проектування.
3. Додаткове штучне освітлення доцільно залучити: А) при достатньому природному освітленні;   Б) за необхідності інтенсивного місцевого освітлення експонатів (машини, агрегати, вітрини та скляні шафи із дрібними експонатами);   В) за необхідності виділити світловими акцентами окремі експонати чи його групи із загального обсягу інтер'єру (скульптури, панно, картини тощо);   Г) при несприятливому розподілі природного освітлення у приміщенні (наприклад, коли частина експозиційної площі перебуває у тіні).
4. Як усунути відблиск світла у вітрині?   А) більш інтенсивно освітлювати внутрішній простір вітрин у порівнянні з освітленням всього залу;   Б) зменшити внутрішнє освітлення вітрин у порівнянні з освітленням всього залу;   В) збільшити внутрішнє освітлення вітрин, а освітлення у всьому залі зменшити.
5. Експозиційна робота включає: А) вивчення першоджерел;   Б) підбір та розташування експонатів;   В) подання характеристики експонатів;   Г) реставрацію експонатів.
6. До спеціальних принципів побудови музейної експозиції належать   А) історико-хронологічний;   Б) комплексно-тематичний, проблемний;   В) науковості, предметності;   Г) вибіркості, локальності.
7. Для просторового музейного експонування використовуються   А) стенди;   Б) вітрини;   В) турнікети;   Г) подіуми;   Д) універсальні модульні системи.
8. Для площинного музейного експонування використовуються   А) стенди;   Б) вітрини;   В) турнікети;   Г) подіуми;   Д) універсальні модульні системи.
9. Експозиційні прийоми – це   А) розробка художньої форми, що адекватно відображає зміст експозиції   Б) способи групування і компоновання експозиційних матеріалів,

спрямовані на оптимальне розкриття теми експозиції музею та організацію уваги відвідувачів

В) допоміжні конструкції і пристосування для побудови експозиції музею

10. Основними типами експозиції є:

А) систематична;

Б) ансамблева;

В) тематична;

Г) етнографічна.

11. Встановіть відповідність

1) музей під відкритим небом;

2) природничий музей;

3) археологічний музей;

4) художній музей.

А) ландшафтна експозиція;

Б) ансамблева експозиція;

В) тематична експозиція;

Г) систематична експозиція.

12. Експозиція художнього музею містить:

А) площинні елементи;

Б) об'ємні предмети;

В) диференційовані за просторовою ознакою форми;

Г) всі варіанти вірні.

13. Доповніть речення

Ефект присутності характерний для експозиції _____ музеїв

14. Доповніть речення

При побудові експозиції загально-історичного музею використовують _____ принцип

15. Встановіть відповідність

1) наукова концепція експозиції;

2) художнє проектування;

3) технічне (монтажне) проектування.

А) визначаються мети і завдання експозиції, її основна проблематика і тематична структура, подається характеристика експозиційних матеріалів і пропонуються методи їхньої подачі;

Б) підбір експозиційного устаткування, науково-допоміжних матеріалів, освітлювальної апаратури і технічних засобів;

В) забезпечує образне, пластичне втілення теми.

ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Оцінювання здійснюється відповідно до «Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань студентів Волинського національного університету імені Лесі Українки» від 11 вересня 2020 р. та з врахуванням політики щодо академічної доброчесності. Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою.

Поточна оцінка є сумою балів, які отримує здобувач вищої освіти за: поточну роботу з відповідних тем (34 бали); виконання ІНДЗ (6 бали). Максимальний бал за кожну з форм роботи визначається силабусом навчальної дисципліни. При цьому сума поточних балів за семестр становить 40 балів.

Модульний контроль здійснюється відповідно до академічного календаря у письмовій формі за тематикою лекційних і семінарських занять (тестування, виконання теоретичних і практичних завдань). Максимум – 60 балів.

Високо оцінюється прагнення здобувачів вищої освіти: регулярно відвідувати навчальні заняття, систематично засвоювати теоретичний матеріал та виконувати завдання для самостійної роботи, активно працювати на семінарах та лекціях, брати участь в обговоренні проблемних і дискусійних питань, працювати над індивідуальними завданнями, відпрацьовувати пропущені пари.

Викладач на початку вивчення курсу ознайомлює здобувачів вищої освіти із політикою оцінювання, визначає дедлайни (вказуючи терміни задачі усіх видів запланованих робіт). Продовження дедлайну можливе лише у зв'язку з форс-мажорною ситуацією та за наявності документів, що її підтверджують. За поважних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування тощо) і за умови погодження з деканом факультету навчання може відбуватись за індивідуальним графіком, в тому числі і в online формі.

Виконані завдання, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються як ½ передбаченої оцінки.

Здобувачі вищої освіти мають дотримуватися академічної доброчесності: самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного та підсумкового контролю (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); при виконанні завдань самостійної роботи та індивідуально-дослідного завдання робити посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; надавати достовірну інформацію про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації; дотримуватися норм законодавства про авторське право і суміжні права. Недопустимо користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час занять та проведення модульного контролю в цілях, якщо це не пов'язано із навчальним процесом.

Консультації надаються оффлайн (в аудиторії згідно графіку) та онлайн (через платформу Teams, за допомогою електронної скриньки).

Окремі теми, змістовий модуль чи навчальна дисципліна може бути перезараховано здобувачу вищої освіти відповідно до «Положення про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки» від 11 вересня 2020 р.

Можливість неформальної освіти:

Музей для людей. Побудова сучасних експозицій в історичних музеях.
URL : <https://vumonline.ua/course/museum-for-people-construction-of-modern-expositions-in-historical-museums/>

Підсумковий контроль

У випадку незадовільної підсумкової оцінки або за бажанням підвищити рейтинг здобувач вищої освіти може дібрати бали, здавши тему, з якої відсутні бали. У разі неотримання 75 балів за результатами вивчення курсу здобувач вищої освіти складає екзамен в усній формі.

Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка
90 – 100	Відмінно
82 – 89	Дуже добре
75 – 81	Добре
67 – 74	Задовільно
60 – 66	Достатньо
1 – 59	Незадовільно

ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

1. Бутафорія та її використання в експозиції.
2. Використання вітрин, щитів і підставок в експозиції.
3. Використання властивості кольорів для виділення експонатів.
4. Використання оригінальних музейних предметів і науково-допоміжних матеріалів.
5. Використання технічних засобів в експозиційній роботі.
6. Вимоги до оформлення текстів в експозиції.
7. Вимоги до розміщення тематико-експозиційного комплексу.
8. Відтворення музейних предметів та позамузейних об'єктів при підготовці експозиції.
9. Діорами та діорамні макети в експозиції.
10. Експозиційна робота в структурі музейної діяльності.
11. Експозиційне обладнання.
12. Експозиційний пояс та його важливість в виставковій роботі музею.
13. Експозиційні матеріали та експозиційні комплекси.
14. Експозиція як одна із форм наукової роботи музею та специфічна форма публікації музейних зібрань.
15. Експонати, створювані музеєм для експозиційного показу.
16. Етнографічні матеріали в сучасних експозиціях.
17. Завдання архітектурно-художнього оформлення експозиції.
18. Інноваційні технології та методи, що використовуються під час створення експозиції.
19. Колір в оформленні зали й експозиційних меблів.
20. Концепції художнього проектування експозиції.
21. Короткий тематичний план (тематична структура).
22. Мета та завдання виставкової роботи музеїв різних профілів.
23. Методика підбору експонатів для експозиції.

24. Мова музейної експозиції.
25. Монументально-образотворчі засоби.
26. Музейна експозиція як основна форма музейної комунікації.
27. Наукова концепція експозиції.
28. Обладнання експозиції меблями.
29. Обладнання робочого місця відвідувача й меблі для відпочинку.
30. Організація відкриття експозиції, її популяризація та реклама.
31. Основні види експозиційних меблів. Вимоги до конструкції меблів.
32. Основні види текстів в експозиції, їх характеристика.
33. Основні вимоги до архітектури експозиційних зал.
34. Основні методи побудови експозиції.
35. Особливості ансамблевого методу побудови експозиції.
36. Особливості експозицій історичних і краєзнавчих музеїв.
37. Особливості експозицій меморіальних музеїв.
38. Особливості експозицій художніх музеїв.
39. Особливості експонування предметів мистецтва.
40. Особливості експонування рідкісних книг, документальних матеріалів.
41. Особливості побудови тематичного експозиційного комплексу.
42. Особливості складання етикетажу до різних груп матеріалів.
43. Оформлення входу до музею і вестибюлю.
44. Планування будівлі і розробка маршруту огляду.
45. Прийоми групування й виділення експонатів.
46. Принципи підбору кольору для стін зали й меблів.
47. Принципи розташування експонатів в експозиції.
48. Просторове рішення експозиції.
49. Психологічні аспекти сприйняття музейної експозиції.
50. Реекспозиція, нагляд за станом експозиції та експонатів, демонтаж експозиції.

51. Розвиток експозиційної теорії і практики музеями України в ХХ столітті.

52. Розвиток музейної експозиції від давніх часів до сучасності.

53. Розширена тематична структура (розгорнутий тематичний план).

54. Роль освітлення в експозиції.

55. Роль тексту в експозиції.

56. Склад експозиційного комплексу.

57. Складові частини проектування експозиції.

58. Скляні ковпаки-футляри і їх застосування.

59. Стеля і підлога зали в експозиції.

60. Сучасні тенденції в проектуванні та побудові музейної експозиції.

61. Тематико-експозиційний план (ТЕП). Сценарій експозиції.

62. Тенденції розвитку експозиційного простору музею.

63. Типи і види експозицій музеїв різних профілів.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Байкеніч Г., Охрімчук О. Революція в музеї : посібник щодо оновлення змісту експозицій шкільних музеїв. Дніпро: ЛІРА, 2021. 188 с.
2. Березнюк Т. Особливості та специфіка побудови інтерактивних музейних експозицій. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв*. Серія: Музеєзнавство і пам'яткознавство. 2018. Вип. 1. С. 48–55.
3. Віртуальні музеї та галереї: тимчасове рішення чи стала тенденція? URL : <https://gwaramedia.com/virtualizacziya-muzeiv-i-galerej/>
4. Дяченко К. А. Особливості архітектурно-планувальних рішень виставкових комплексів. *Сучасні проблеми архітектури та містобудування : наук.-техн. зб.* Київ : КНУБА, 2019. Вип. 53. С. 288–298.
5. Жданова Д. А. До питання влаштування та дизайнерсько-художнього оформлення експозиції. *Лаврський альманах*. 2008. Вип. 20. С. 133–137.
6. Іванова Д. О. Віртуальна експозиція – невід'ємна частина сучасного музею. *VI Луньовські читання*. Сучасна музейна експозиція: вимоги часу та нові можливості (до 60-річчя заснування Пархомівського художнього музею імені А. Ф. Луньова). Матеріали науково-практичного семінару 27 березня 2015 р. Харків, 2016. С. 89–92.
7. Кімнатний А. Д. Особливості побудови експозиції в музеях мистецького профілю. URL: <http://artmuzeum.kr.ua/pro-muzej/konferenczii/oblasnij-seminar-osoblivosti-funkczionuvannya-muzeiv-hudozhnogo-profilyu/kimnatnij-a.-d.-osoblivosti-pobudovi-ekspoziczii-v-muzeях-misteczko-goprofilyu.html>
8. Обладнання експозиційних і фондів приміщень природничого музею. Методичні рекомендації. Львів, 1998. 12 с.
9. Півень В. О. Виставкова робота у сучасному музеї: проблеми візуалізації та музейної комунікації. *STUDIA SLOBOZHANICA. Вісник виставково-музейного центру*. Вип. 2. Матеріали міжнародної

науковометодичної конференції «Слобожанський гуманітарій – 2015» 27 листопада 2015 р. Харків: ФОП Тарасенко В. П., 2016. С. 117–123.

10. Северин В. Д. Дизайн сучасної музейної експозиції в контексті розвитку інноваційних технологій: дис. ... канд. мистецтвознавства. Харків, 2015. URL: <http://www.ksada.org/doc/severyn-diss.pdf>

11. Чибирак С. Використання методу театралізації в експозиційновиставковій роботі Волинського краєзнавчого музею. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. Історичні науки. Луцьк, 2019. № 7 (380). С. 172–176.

12. Шпорт Г. М. Психологічні аспекти сприйняття відвідувачами експозиції» (На матеріалах етнографічної виставки «...І на тім рушничкові, оживе все знайоме...»). *VI Луньовські читання*. Сучасна музейна експозиція: вимоги часу та нові можливості (до 60-річчя заснування Пархомівського художнього музею імені А. Ф. Луньова). Матеріали науково-практичного семінару 27 березня 2015 р. Харків, 2016. С. 121–135.

13. Яковець І. О. Експозиційна діяльність та дизайн експозиції в музеях: особливості сучасного стану в Україні. *Музейний альманах*. Наукові матеріали: статті, есе. Черкаси, 2010. № 1. С. 12–15.

14. Яковець І. О. Експозиційне обладнання музеїв та виставок: характеристика основних типів. *Вісник ХДАДМ*. Мистецтвознавство. Архітектура. 2012. № 15. С. 46–51.

15. Яковець І. О. Музейна експозиція: основні поняття та методи побудови. *Вісник ХДАДМ*. Образотворче мистецтво. 2011. № 1. С. 1–4.

16. Best 10 museum exhibitions in London 2021. URL : <https://www.visitlondon.com/things-to-do/whats-on/art-and-exhibitions/top-10-museum-exhibitions>.

Інтернет-ресурси:

1. Віртуальний тур українськими музеями просто неба. URL : <https://museums.authenticukraine.com.ua/ua/>

2. Дизайн музейних експозицій. Майстерня музейних проєктів Олександра Антонця. URL : <http://www.museum-design.com.ua/>

3. Досліджувати, не виходячи з дому. 29 онлайн-музеїв, аби урізноманітнити уроки. URL : <https://nus.org.ua/articles/doslidzhuvaty-nevyhodyachy-z-domu-29-onlajn-muzejiv-aby-uriznomanitnyty-uroky/>

4. Музей для людей. Побудова сучасних експозицій в історичних музеях. URL : <https://vumonline.ua/course/museum-for-people-construction-ofmodern-expositions-in-historical-museums/>

5. Exhibitions and events. URL : <https://www.britishmuseum.org/exhibitionsevents>

6. Exhibitions. URL : <https://www.metmuseum.org/exhibitions>

7. Museumnext. URL : <https://www.museumnext.com/>

8. The best museum exhibitions in NYC right now. URL : <https://www.timeout.com/newyork/attractions/best-museum-exhibitions-in-nyc>

9. 50+ віртуальних екскурсій музеями світу і України. URL : <https://osvitanova.com.ua/posts/3833-150-virtualnykh-ekskursii-muzeiamy-svitu-iukrainy>